

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

*Факультет № 6
Кафедра соціології та психології*

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни «**Конфліктологія**»
вибіркових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

053 Психологія (практична психологія)

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 р. № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 р. № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 р. №7

Розглянуто на засіданні кафедри соціології та психології (протокол від 15.08.2023 № 8)

Розробники:

Доцент кафедри соціології та психології, кандидат психологічних наук,
доцент Шиліна А. А.

Рецензенти:

1. Провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності Національної гвардії України науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України, кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник Мацегора Я. В.
2. Доцент кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, доцент Чепіга Л.П.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 5 Загальна кількість годин – 150 Кількість тем – 12	05 соціальні та поведінкові науки; 053 Психологія; Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	Навчальний курс 1,2 Семестр 2,3 Вид контролю: залік / екзамен
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
денна форма навчання Лекції – 40; Семінарські заняття – 20 ; Практичні заняття – 20; Лабораторні заняття – 0; Самостійна робота – 70; Індивідуальні завдання: Курсова робота – немає Реферати (тощо) – нема	заочна форма навчання Лекції – 6; Семінарські заняття – 4; Практичні заняття – 4; Лабораторні заняття – 0; Самостійна робота – 136; Індивідуальні завдання: Курсова робота – не має Реферати – не має	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни «Конфліктологія» полягає в тому, щоб сформувати у студентів систему знань про психологічні закономірності формування та розвитку міжособистісних стосунків, а також суперечок та проблем, які виникають у разі порушень міжособистісних стосунків, практичне формування вмінь та навичок конструктивного підходу та аналізу виникаючих протиріч та конфліктів.

Основні завдання курсу «Конфліктологія»:

полягають в цілеспрямованому оволодінні студентами теоретичними знаннями з теорії розвитку конфліктологічної науки, її загальними положеннями, цілями, методами та застосуванні цих знань у різних областях людської діяльності, а також попередженні, нейтралізації та розв'язанні внутрішньоособистісних і міжособистісних конфліктів та протиріч, формуванні конструктивного підходу до оточуючих людей, побудуванні системи позитивних взаємовідносин.

Міждисциплінарні зв'язки: філософія, соціологія, психологія, історія, право.

Очікувані результати навчання: у результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

- **знати:**
- предмет, об'єкт, завдання та принципи конфліктології як навчальної дисципліни;
- методи, що використовує конфліктологічна наука;
- основні категорії конфліктології;
- структуру та об'єктивні складові конфлікту;
- загальні функції конфліктів;
- умови виникнення суперечок та конфліктів;
- основні закономірності протікання конфліктів;
- класифікацію та типологію конфліктів;
- шляхи попередження і розв'язання конфліктів;
- конфліктні та агресивні стани особистості;

вміти: визначати її предмет, об'єкт та завдання конфліктології; володіти методиками дослідження конфліктності людини та групи; визначати предмет та учасників конфлікту; класифікувати конфлікт; аналізувати динаміку протікання конфлікту; розв'язувати та попереджати конфлікт.

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:		
Інтегральна компетентність	І. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.	
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-1	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
	ЗК-2	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
	ЗК-4	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
	ЗК-5	Здатність бути критичним і самокритичним.
	ЗК-6	Здатність приймати обґрунтовані рішення.
	ЗК-8	Навички міжособистісної взаємодії.
	ЗК-9	Здатність працювати в команді.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	СК-3	Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
	СК-4	Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема № 1. Становлення конфліктології як науки. Предмет, завдання та напрямки сучасної конфліктології.

Історія становлення конфліктології як науки. Основні етапи становлення конфліктології. Місце конфліктології в системі соціальних дисциплін. Об'єкт, предмет та завдання сучасної конфліктології.

Тема № 2. Методологія та методи конфліктології.

Загальнонаукові принципи дослідження конфліктів та основні методологічні принципи конфліктології. Етапи дослідження конфліктів. Методи дослідження конфліктів та їх характеристика. Психологічні методи в конфліктології.

Тема № 3. Сучасні концепції конфлікту. Визначення поняття «конфлікт». Функції конфлікту.

Сучасні концепції конфлікту. Визначення конфлікту та його характеристика. Понятійно-категоріальна схема опису конфлікту (А.Я. Анцупов). Функції конфліктів.

Тема № 4. Умови виникнення та причини конфліктів.

Соціально-психологічна характеристика умов виникнення конфліктів. Причини виникнення конфліктів та їх класифікація. Основні механізми виникнення конфліктів. Формули конфліктів. Причини конфліктів у транзактному аналізі. Характеристика соціально-психологічних причин конфліктів. Основні особистісні причини виникнення конфліктів.

Тема № 5. Структура конфлікту та його динаміка.

Основні структурні елементи конфлікту. Інформаційні моделі конфлікту. Цільова структура конфлікту за Н. В. Гришиною. Динаміка конфлікту: періоди та етапи. Динаміка частоти конфліктів в залежності від їх тривалості.

Тема № 6. Класифікації конфліктів.

Поняття «класифікація» та її види (типологія, систематика, таксономія). Основна задача класифікації в конфліктології. Сучасні класифікації конфліктів. Загальна класифікація конфліктів: за ступенем залученості людей у конфлікти; за проблемно-діяльнісною ознакою; за ступенем гостроти протиріч, що виникають. Класифікація конфліктів на базі потреб суб'єктів взаємодії за А. І. Шипіловим. Класифікація конфліктів за С. М. Ємельяновим. Типологія конфлікту Е. А. Уткіна.

Тема № 7. Психодіагностичні методики конфліктів та їх характеристика.

Методика визначення переважного стилю поведінки особистості в конфлікті К.Томаса. Методика дослідження міжособистісного сприйняття у конфліктній ситуації А.І.Ташевої (модифікація О.В.Місенко). Методика

«Управління міжособистісними конфліктами» (Д.Веттен, К.Камерон). Методика «Оцінка рівня компетентності у вирішенні конфліктів» (П.П.Хеппнер, І.Х.Петерсен). Модульний соціотест Анцупова (МСА): його призначення та достоїнства. «Трансактний аналіз конфліктів» (метод тестування і рішення ситуаційних завдань).

Тема № 8. Стили поведінки в конфліктах.

Позиції та стилі поведінки учасників конфлікту. Класифікація та визначення «конфліктних» у спілкуванні людей. Моделі поведінки в конфлікті. Типологія та визначення «конфліктних» у спілкуванні людей за С.М. Ємельяновим. Моделі поведінки в конфліктних ситуаціях: плюшевий ведмедик, лисиця, сова, черепаха, акула.

Тема № 9. Переговори як один з основних видів завершення конфлікту.

Основні стратегії, що використовуються в управлінні конфліктом. Форми завершення конфлікту за А. І. Шипіловим Переговори як засіб завершення конфліктів. Стратегії ведення переговорів. Психологічні умови успіху на переговорах. Посередницька діяльність у завершенні конфліктів. Запровадження процедури медіація у вирішенні конфліктів. Основні принципи ненасильницького спілкування.

Тема № 10. Внутрішньоособистісний конфлікт.

Поняття внутрішньоособистісного конфлікту. Сутність внутрішньоособистісного конфлікту по З. Фрейду. Типи конфліктних ситуацій К. Левіна. Концепція К. Роджерса. Теорія В. Франкла. Теорія О. Н. Леонтьєва. Види внутрішньоособистісних конфліктів. Класифікації внутрішньоособистісних конфліктів.

Тема № 11. Міжособистісний конфлікт.

Особливості міжособистісного конфлікту. Функції міжособистісного конфлікту. Структура міжособистісного конфлікту. Стили поведінки в міжособистісному конфлікті. Міжособистісний конфлікт у сім'ї.

Тема № 12. Воєнний конфлікт. Причини виникнення військових конфліктів. Вирішення воєнних конфліктів в нових умовах існування. Вплив міжнародного чинника на виникнення військових конфліктів.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські	Практичні	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр 2							
Тема № 1 Становлення конфліктології як науки. Предмет, завдання та напрямки сучасної конфліктології	10	4	2		-	4	залік
Тема № 2 Методологія та методи конфліктології.	12	2	2	2	-	6	
Тема № 3. Сучасні концепції конфлікту. Визначення поняття «конфлікт». Функції конфлікту.	10	2	2	2	-	4	
Тема № 4. Умови виникнення та причини конфліктів.	8	2	2		-	4	
Тема № 5. Структура конфлікту та його динаміка.	14	4	2	2	-	6	
Тема № 6. Класифікації конфліктів.	10	2	2		-	6	
Тема № 7. Психодіагностичні методи конфліктів та їх характеристика.	14	4	-	4	-	6	
Тема № 8. Стилi поведінки в конфліктах.	12	4	-	2	-	6	
Всього за семестр №2:	90	24	12	12	-	42	
Семестр № 3							
Тема № 9. Переговори як один з основних видів завершення конфлікту.	14	4	2	2	-	6	екзамен
Тема № 10. Внутрішньоособистісний конфлікт.	16	4	2	2	-	8	
Тема № 11. Міжособистісний конфлікт.	16	4	2	2	-	8	
Тема № 12. Воєнний конфлікт	14	4	2	2	-	6	

Всього за семестр № 3:	60	16	8	8	-	28	
-------------------------------	-----------	-----------	----------	----------	----------	-----------	--

4.1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (заочна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські	Практичні	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр 2							
Тема № 1 Становлення конфліктології як науки. Предмет, завдання та напрямки сучасної конфліктології	11	1	-	-	-	10	екзамен
Тема № 2 Методологія та методи конфліктології.	12	-	-	-	-	12	
Тема № 3. Сучасні концепції конфлікту. Визначення поняття «конфлікт». Функції конфлікту.	14	1	1	-	-	12	
Тема № 4. Умови виникнення та причини конфліктів.	13		1	-	-	12	
Тема № 5. Структура конфлікту та його динаміка.	13	1			-	12	
Тема № 6. Класифікації конфліктів.	13		1		-	12	
Тема № 7. Психодіагностичні методи конфліктів та їх характеристика.	12	1	-	1	-	10	
Тема № 8. Стилi поведінки в конфліктах.	11		-	1	-	10	
Тема № 9. Переговори як один з основних видів завершення конфлікту.	12	1	-	1	-	10	
Тема № 10. Внутрішньоособистісний конфлікт.	13		1		-	12	
Тема № 11. Міжособистісний	12	-	-	-	-	12	

конфлікт.							
Тема № 12. Воєнний конфлікт	14	1	-	1	-	12	
Всього за семестр № 3:	150	6	4	4	-	136	

4.1.3. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань до тем навчальної дисципліни		Література:
	Тема № 1 Становлення конфліктології, як науки. Предмет, завдання та напрямки сучасної конфліктології.	
	<p>Підготувати відповіді на запитання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначити основні структурні елементи конфлікту. 2. Розв'язати ситуаційне завдання, де потрібне визначити основні поняття конфлікту: «конфлікт», «причина конфлікту», «конфліктна ситуація», «інцидент». 3. Робота зі словарем. <p>Скласти схему з поясненнями за темою «Періодизація історії вітчизняної конфліктології».</p>	1; 2; 8; 11; 15; 19; 20.
	Тема № 2 Методологія та методи конфліктології.	
	<p>Підготувати відповіді на запитання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальнонаукові принципи дослідження конфліктів. 2. Методологічні принципи конфліктологічної науки. 3. Загальна характеристика основних методів конфліктології. Психологічні методи в конфліктології. 4. Етапи дослідження конфліктів. 5. Оцінка конфліктів та персоналу за допомогою МСА. 6. Скласти схему з поясненнями за темою «Програма вивчення конфліктної взаємодії за В.А. Ядовим». 	5, 9, 13, 16, 19.
	Тема № 3 Сучасні концепції конфлікту. Визначення поняття «конфлікт». Функції конфлікту.	
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вітчизняні концепції конфлікту. 2. Основні об'єктивні характеристики конфлікту. 3. Універсальна понятійна схема опису конфлікту. 4. Функції конфліктів. 5. Розв'язання ситуаційних завдань. 6. Скласти схему з поясненнями за темою „Види 	1; 3; 9; 13; 16.

	системного аналізу конфліктів”.	
	Тема № 4 Умови виникнення та причини конфліктів.	
	Скласти конспект за характеристикою потреб та мотивів особистості та групи у конфлікті. Вміти за загальною характеристикою конфлікту визначати емоційний стан людини у конфлікті.	1; 2; 5; 8; 12; 17.
	Тема № 5 Структура конфлікту його динаміка та сфери конфліктів.	
	Серед представлених прикладів конфліктів вміти визначати їх види, та відносити до відповідної сфери прояву. 1. Скласти блок-схему з поясненнями за темою „Структура конфлікту”.	2; 4; 9; 13; 16; 19.
	Тема № 6 Класифікації конфліктів.	
	Підготувати відповіді: 1. Основна задача класифікації в конфліктології. 2. Класифікація конфліктів за ступенем залученості людей у конфлікти. 3. Класифікація конфліктів за проблемно-діяльнісною ознакою. 4. Класифікація конфліктів за ступенем гостроти протиріч, що виникають. 5. Класифікація конфліктів за А.І. Шипіловим. 6. Класифікація конфліктів за С.М. Ємельяновим. 7. Розв’язання ситуаційних завдань. Самостійна робота: 1. Скласти блок-схему з поясненнями за темою «Загальна типологія конфліктів: конфлікти за участю людини та зооконфлікти».	3; 6; 7; 9; 14; 18.
	Тема №7. Психодіагностичні методики конфліктів та їх характеристика.	
	На основі пройдених психодіагностичних методик визначення різних аспектів конфліктності написати психолого-конфліктологічний портрет особистості.	
	Тема № 8. Стили поведінки в конфліктах.	
	1. Вміти визначати стилі поведінки в конфлікті за С.М. Ємельяновим. 2. Вибір стратегії поведінки у конфлікті за А.І. Шипіловим. 3. Характеристика конфліктних особистостей.	1; 4; 13; 16; 18; 20.

	<p>Визначення типу конфліктної особистості за наведеними описовими характеристиками.</p> <p>4. Ідентифікувати різні способи вирішення конфліктів на прикладі афоризмів.</p> <p>Внутрішній світ – початок усіх зовнішніх мирських конфліктів (Нестор Уваров).</p> <p>Якщо є готовність до конфлікту, привід для конфлікту знайдеться завжди (Ілля Шевельов).</p> <p>Глибоко в нашій свідомості живе невтамована жага конфлікту. Ви боретеся не стільки зі мною, скільки з людською природою (Артур Конан Дойл).</p> <p>Якщо в житті є можливість зробити крок назад для того, щоб уникнути конфлікту – краще його зробити (Расім Мусабеков).</p> <p>Для того, щоб встояти на ногах у цьому житті, іноді доводиться наступати на горло власному «Я» (Аврелій Марк).</p> <p>Стояти на своєму часто означає проявляти впертість. Здатність до розумних поступок – ознака здорового глузду (Джейн Остін).</p> <p>Слово «конфлікт» зазвичай означає конфлікт між організмами, кожен з яких прагне максимізувати власну виживаність (Річард Докінз).</p> <p>При діловому конфлікті відбувається обговорення проблеми. У психологічному конфлікті обговорюються особистості. Психологічний конфлікт призводить до взаємного знищення, а діловий – вирішує проблему й зближує партнерів (Михайло Литвак).</p>	
	Тема № 9 Переговори як один з основних видів завершення конфлікту.	
	<p>Використовуючи переговори обрати оптимальний засіб вирішення конфліктної ситуації.</p> <p>«Дилема в'язня». Ця ситуація полягає в тому, що в'язнів підозрюють в спільному злочині. Вони поміщені в окремі камери. У кожного є можливість повідомити про злочин іншого, сподіваючись отримати менше покарання. Якщо ніхто з них не повідомить про скоєний іншим злочин, обидва отримають незначне покарання; якщо один скаже, а інший ні, той що повідомив буде відпущений на свободу, а інший отримає суворе покарання; якщо вони обидва повідомлять,</p>	1; 2; 7; 9; 13; 16; 19.

	<p>то обидва отримають невелике покарання, але воно буде більшим, ніж те, що вони могли б отримати, якби обидва промовчали.</p> <p>Написати на теми:</p> <p>Проаналізувати успішність аналізу та розв'язання конфліктів за допомогою його карти.</p> <p>Упорядкувати «карти» конфлікту – як ефективний засіб розв'язання конфліктів. Розібрати необхідні умови для управління конфліктом.</p>	
	Тема № 10 Внутрішньоособистісний конфлікт.	
	<p>Дати короткі ґрунтовні відповіді, своїми словами, як ви розумієте. Під кожний тип внутрішньоособистісного конфлікту навести приклад.</p> <p>1. Поняття внутрішньоособистісного конфлікту. Теорії, що пояснюють механізм внутрішньоособистісних конфліктів: Концепції З.Фрейда, А. Адлера, К. Г. Юнга, Е. Фромма, К. Левіна, Л.Фестінгера, Е. Берна.</p> <p>2. Типи внутрішньоособистісних конфліктів: Мотиваційний конфлікт і його різновиди (еквівалентний, амбівалентний, вітальний). Моральний конфлікт. Конфлікт нереалізованого бажання. Рольовий конфлікт. Адаптаційний конфлікт. Конфлікт неадекватної самооцінки.</p> <p>Додаткові питання.</p> <p>1. Розібрати наслідки внутрішньоособистісних конфліктів.</p> <p>2. Засоби та умови попередження внутрішньоособистісних конфліктів.</p> <p>3. Засоби вирішення внутрішньоособистісних конфліктів.</p> <p>4. Стресостійкість як засіб попередження внутрішньоособистісних конфліктів.</p> <p>5. Концепція «пошукової активності».</p>	2; 5; 9; 13; 16; 17.
	Тема № 11 Міжособистісний конфлікт.	
	<p>Питання для самостійного розгляду:</p> <p>1. Міжособистісні конфлікти у педагогічному процесі.</p> <p>2. Міжособистісні конфлікти у вищій школі.</p> <p>3. Конфлікти на різних рівнях соціальної системи.</p> <p>4. Сфери прояву міжособистісних конфліктів.</p> <p>Чинники та фактори міжособистісних конфліктів за В. Лінкольном.</p>	1-3; 5; 9; 13; 15.

		5. Групові конфлікти: поняття види, функції, типологія.	
		Тема № 12. Воєнний конфлікт.	17, 18
		Підготувати цільові виступи на наступні теми: 1. Які чинники зумовлюють особливості воєнних конфліктів? 2. Загальна характеристика впливу воєнних конфліктів на національну безпеку. 3. Зміст структурних елементів воєнних конфліктів. 4. Загальна характеристика воєнних конфліктів у ХХІ столітті. 5. Еволюція воєнних конфліктів.	

5. Індивідуальні завдання

5.1.1. Теми рефератів

1. Картографія конфлікту в працях Х. Корнеліус і Ш. Фейр.
2. Аналіз та розв'язання конфліктів за допомогою «карти конфліктів».
3. Математичне моделювання в конфліктології.
4. Системна концепція конфліктів.
5. Конфлікт – як соціально-психологічне явище.
6. Конфліктна ситуація: соціально-психологічна характеристика
7. Сучасні шляхи пошуку причин конфліктів.
8. Невроз – як одна з причин конфліктної поведінки.
9. Роль комунікативних бар'єрів у виникненні конфліктів.
10. Структурні компоненти конфлікту у працях вітчизняних та зарубіжних авторів.
11. Універсальна схема конфлікту – як проблема сучасної конфліктології.
12. Науковий аналіз послідовності розвитку конфлікту
13. Сутність поглядів З. Фрейда на природу внутрішньособистісних конфліктів.
14. Типи внутрішньособистісних конфліктів за К. Левіном.
15. Психотравмуючі наслідки сімейних конфліктів.
16. Конфлікти в діаді „керівник-підлеглий”.
17. Механізми виникнення міжгрупових конфліктів.
18. Конфлікти в педагогічній діяльності.
19. Інноваційні конфлікти.
20. Стратегії поведінки у конфлікті.
21. Психологічні особливості поведінки людей у конфліктах.
22. Основні правила успішного спілкування у конфлікті.
23. Мотивація опонентів у конфлікті.

5.1.2. Теми курсових робіт

(не передбачено навчальним планом)

5.1.3. Теми наукових робіт (не передбачено навчальним планом)

6. Методи навчання

Навчання з дисципліни проходить у формі: лекцій, практичних та семінарських занять, а також самостійної та індивідуальної роботи. В процесі навчання використовуються наступні методи:

- лекції,
- інтерактивний метод,
- пояснювально-ілюстративний,
- метод наукового порівняння
- частково-пошуковий метод,
- метод виконання кейсу;
- дослідницький метод,
- метод проектів у формі індивідуальних/групових навчальних проектів,
- метод проблемного викладання.

7. Перелік питань та завдань, що виносяться на підсумковий контроль

Питання для підсумкового контролю (залік) за перший семестр вивчення дисципліни.

1. Формування конфліктологічних ідей в давнину.
2. Тлумачення природи конфлікту в епоху Середньовіччя.
3. Два підходи до розуміння природи конфлікту в Новий час.
4. Концепція соціального конфлікту Маркса і його послідовників.
5. Розвиток конфліктології у рамках соціальної науки.
6. Концепція соціальної згоди і "людських відносин" Т. Парсонса і Е. Мейо.
7. Загальна теорія конфліктної взаємодії К. Боулдінга.
8. Розвиток конфліктології у рамках психологічної науки.
9. Основні параметри конфлікту.
10. Основні аспекти визначення меж конфлікту.
11. Структура і основні структурні елементи конфлікту.
12. Поняття конфлікту і конфліктної ситуації, типи конфліктних ситуацій.
13. Динаміка конфлікту.
14. Основні етапи і фази конфлікту.
15. Передконфліктна ситуація.
16. Відкритий конфлікт.
17. Основні моменти що характеризують ескалацію конфлікту.
18. Завершення конфлікту.
19. Способи завершення конфлікту.
20. Післяконфліктний період.
21. Типології конфліктів.

22. Об'єктивні елементи конфлікту (об'єкт, учасники і середовище конфлікту).
23. Теорії механізмів виникнення конфліктів.
24. Конфлікти типу А.
25. Конфлікти типу Б і В.
26. Конфлікти і трансактний аналіз.
27. Загальні методи дослідження в інших науках.
28. Методи дослідження, що використовуються в конфліктології.
29. Методика визначення переважного стилю поведінки особистості в конфлікті К.Томаса.
30. Методика дослідження міжособистісного сприйняття у конфліктній ситуації А.І.Ташевої (модифікація О.В.Місенко).
31. Методика «Управління міжособистісними конфліктами» (Д.Веттен, К.Камерон).
32. Методика «Оцінка рівня компетентності у вирішенні конфліктів» (П.П.Хеппнер, І.Х.Петерсен).
33. Модульний соціотест Анцупова (МСА): його призначення та переваги.
34. «Трансактний аналіз конфліктів» (метод тестування і рішення ситуаційних завдань).
35. Моделі поведінки в конфліктних ситуаціях: плюшевий ведмедик, лисиця, сова, черепаха, акула.
36. Основні стратегії і їх складові компоненти при різних способах реагування людини на важкі ситуації.
37. Характеристики особистості для збереження оптимального функціонування психіки в умовах фруструючого і стрессогенного впливу важких ситуацій.

**Питання для підсумкового контролю (екзамен) за другий семестр
вивчення дисципліни.**

38. Переговори як спосіб врегулювання і вирішення конфліктів.
39. Типології переговорів.
40. Функції переговорів.
41. Основні стратегії ведення переговорів.
42. Переговори з орієнтацією на моделі «виграш – програш».
43. Переговори з орієнтацією на модель «програш – програш» і «виграш – виграш».
44. Стратегія переговорів позиційний торг.
45. Переговори на основі інтересів.
46. Динаміка переговорів.
47. Підготовка до переговорів.
48. Організаційний аспект переговорів.
49. Змістовний аспект переговорів.
50. Процес ведення переговорів.
51. Три типи рішень для досягнення угоди.
52. Аналіз результатів переговорів і виконання досягнутих домовленостей.

53. Тактичні прийоми ведення переговорів при позиційному торзі.
54. Тактичні прийоми при веденні переговорів на основі інтересів.
55. Тактичні прийоми при переговорах, що носять подвійний характер.
56. Посередництво в переговорному процесі.
57. Вибір посередника.
58. Вплив посередника на переговорний процес.
59. Моделі посередницької діяльності.
60. Основні моделі поведінки особистості в конфліктній взаємодії.
61. Двомірна модель стратегій поведінки в конфлікті Томаса-Кілмена.
62. Характеристика основних стратегій поведінки в конфлікті.
63. Характеристика стратегії боротьби.
64. Характеристика стратегії відходу.
65. Характеристика стратегії компромісу.
66. Характеристика стратегії поступки.
67. Характеристика стратегії співпраці.
68. Типи конфліктних осіб по С. М. Ємельянову.
69. Поняття внутрішньоособистісного конфлікту.
70. Основні психологічні концепції внутрішньоособистісних конфліктів.
71. Форми прояву і способи вирішення внутрішньоособистісних конфліктів.
72. Поняття міжособистісного конфлікту і його особливості.
73. Сфери прояву і управління міжособистісними конфліктами.
74. Поняття групових конфліктів і їх класифікація.
75. Поняття міжгрупових конфліктів.
76. Вирішення трудових конфліктів в нових умовах існування (умови пандемії).
77. Найбільш розповсюджені причини виникнення конфліктів під час епідемії 2020 року.
78. Вплив самоізоляції на виникнення сімейних конфліктів.
79. Вирішення педагогічних конфліктів під час дистанційного навчання.
80. Причини та вирішення міжособистісних конфліктів в карантинних умовах.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Оцінювання навчальної дисципліни проводиться за результатами поточного та підсумкового контролю:

- поточний контроль - 50 балів
- підсумковий контроль 50 балів.

Оцінка за поточний контроль складається з оцінювання аудиторної та результатів самостійної роботи здобувача.

Підсумкові бали з навчальної дисципліни за семестр, визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (заліку/екзамені).

Конфліктологія вивчається протягом двох семестрів з семестровим контролем у формі заліку після одного семестру вивчення та з семестровим

контролем у вигляді екзамену після другого семестру вивчення. Відповідно, результат вивчення дисципліни після другого семестру вивчення «конфліктології» визначається як середньоарифметичне значення балів, набраних у поточному та попередньому семестрі.

Здобувач вищої освіти має право на визнання результатів навчання (умінь, компетентностей) у неформальній та/або інформальній освіті, які поширюється на дисципліни обов'язкової та вибіркової компонент, що за тематикою та змістом відповідають як навчальній дисципліні загалом, так і її окремим розділам, темам, індивідуальним завданням (курсова робота, контрольна робота тощо), які передбачені робочою програмою (силабусом) конкретної навчальної дисципліни. (Посилання на Положення про порядок визнання в Харківському національному університеті внутрішніх справ **результатів** навчання (умінь, компетентностей) у неформальній та/або інформальній освіті http://univd.edu.ua/files/generaldocs/non_formal_education.pdf)

Контрольні заходи оцінювання результатів навчання включають в себе поточний та підсумковий контроль.

До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час семінарських та практичних занять;
- якості виконання індивідуальної та самостійної роботи;
- оцінка роботи в малих групах.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять і має на меті перевірку набутих здобувачем вищої освіти знань, умінь та інших компетентностей з навчальної дисципліни, рівень самостійної підготовки до занять.

Умови визначення навчального рейтингу здобувача, а також вимоги і критерії оцінювання деталізовані нижче.

УМОВИ ВИЗНАЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО РЕЙТИНГУ ЗА ПЕРШИЙ СЕМЕСТР вивчення дисципліни			
Вид роботи	Кількість	Максимум балів за 1 вид роботи	Разом
Робота на лекційному занятті	12	1	12
Робота на семінарському та практичному занятті	12	2	24
Індивідуальне завдання	2	7	14
Підсумковий контроль (залік)	1	50	50
Всього			100
ЗА ДРУГИЙ СЕМЕСТР вивчення дисципліни			
Вид роботи	Кількість	Максимум балів	Разом

		за 1 вид роботи	
Робота на лекційному занятті	8	1	8
Робота на семінарському та практичному занятті	8	3	24
Індивідуальне завдання	2	9	18
Підсумковий контроль (екзамен)	1	50	50
Всього			100

ВИМОГИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Вид роботи	Кількість балів за один вид робіт	Критерії оцінювання
Робота на лекційному занятті	1	Всі лекції з даного курсу мають інтерактивний характер, отже максимальну оцінку за роботу на лекції отримують здобувачі, які постійно включені в обговорення питань лекції, проявляють ініціативність.
	0,5	Даний бал отримують здобувачі, які не беруть участі у обговоренні, втім демонструють уважність і не відволікаються від ходу лекції на сторонні справи.
	0	Здобувач не приймає участі в лекційному занятті, порушує дисципліну, не слухає викладача, постійно відволікається або відсутній на занятті. Кожне пропущене заняття повинне бути відпрацьоване.
Робота на семінарському та практичному занятті <i>перший семестр</i>	2/3	Здобувач бере участь в опрацюванні питань заняття (доповнення, відповідь на питання викладача), бере участь у вирішенні практичних завдань, виступає із змістовною доповіддю на питання за планом, проявляє ґрунтовну підготовку, висловлює власну точку зору щодо висвітлюваної проблеми й підкріплює її аргументацією, правильно відповідає на уточнюючі

<i>/другий семестр</i>		питання
	<i>1/2</i>	Здобувач бере участь в опрацюванні питань (доповнення, відповідь на питання викладача), за умови, що відповідь буде правильною. Приймає участь у вирішенні практичних завдань але допускає несуттєві помилки.
	<i>0,5/1</i>	Здобувач уважно слухає інших і іноді доповнює відповіді на питання заняття та епізодично приймає участь у вирішенні практичних завдань при цьому відповіді не обґрунтовані і з помилками.
	<i>0</i>	Здобувач не приймає участі в занятті, порушує дисципліну, не слухає інших, постійно відволікається або відсутній на занятті. Кожне пропущене заняття повинне бути відпрацьоване.
Індивідуальне завдання <i>перший семестр</i> <i>/другий семестр</i>	<i>7-5/9-7</i>	Індивідуальне завдання передбачає виконання здобувачем письмової роботи за обраною темою, яка має науковий характер і ґрунтується на аналізі інформації не менш ніж з трьох наукових джерел. Максимальну кількість балів отримують здобувачі, які демонструють належний рівень знань і розуміння теми, знайомство із основними тенденціями, виявляють аналітичні здібності, здатність до самостійного, системного, логічного і послідовного мислення. Роботу оформлено відповідно до вимог.
	<i>4-2/6-4</i>	Індивідуальне завдання виконано частково та потребувало доопрацювання. Окремим частинам викладу бракує аналітичного характеру.
	<i>1/3</i>	Виконано частково, доопрацювання не було здійснене, терміни порушені. Роботі суттєво бракує

Підсумковий контроль		систематичного аналізу й логічного та послідовного викладу. Робота містить фактографічні неточності та/або необґрунтовані судження.
	0	Завдання не виконано або виконано з порушенням вимог академічної доброчесності
	1-50	<i>Підсумковий контроль (екзамен) проводиться у вигляді усних відповідей на білети, що включають три питання. Підсумковий контроль (залік) проводиться у вигляді тестів (50 питань) кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал.</i>
	50-41	Відповіді на усі питання білету відтворюються в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач показує при цьому глибоке оволодіння матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал.
	40-31	При відповіді на питання екзаменаційного білету відтворюється значна частина питань. Здобувач виявляє знання і розуміння основних положень, певною мірою може аналізувати, порівнювати та робити висновки. Питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене уміння аналізувати факти й події. Але у відповідях допущені несуттєві помилки, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене власне ставлення до фактів.

	30-21	В відповіді відтворюються основні моменти питань без достатнього розуміння; здобувач у цілому оволодів суттю питань з даної теми, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але відповідь неповна, припускаються помилки, припущені неточності.
	20-1	Оцінюється відповідь, що містить рівень елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів питань. Здобувач виявив неспроможність в повному обсязі висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення. У відповідях припущені суттєві помилки.

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
97-100	Відмінно («зараховано»)	А	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
94-96			
90-93			
85-89	Добре («зараховано»)	В	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального , робота з двома-трьома незначними помилками.
80-84			

75-79		C	«Добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками або з однією–двома значними помилками.
70-74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу освоєний неповністю , але прогалини не несуть істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано , деякі з виконаних завдань містять помилки , робота з трьома значними помилками.
65-69			
60-64		E	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу освоєний частково , деякі практичні навички роботи не сформовані , частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана , або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального , робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.
40-59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу освоєний частково , необхідні практичні навички роботи не сформовані , більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано , або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
21-40			
1–20		F	«Безумовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу не освоєно , необхідні практичні навички роботи не сформовані , всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки , додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

10. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна:

1. Брич В. Я. Психологія управління: навчальний посібник. К. Кондор-Видавництво, 2013. 384 с.
2. Ващенко І. В. Конфліктологія та теорія переговорів: навчальний посібник. К. Знання. 2013. 407 с.
3. Гірник А. М. Основи конфліктології: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. Києво-Могилянська академія. 2015. 222 с.
4. Долинська, Л. В. Психологія конфлікту: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. Каравела, 2014. 304 с.
5. Конфліктологія та теорія переговорів: навч. посіб. для студентів, аспірантів і викл. вищ. закл. освіти України. Г. І. Луцишин. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2015. 200 с.
6. Конфліктологія: навчальний посібник. за ред. Г. В. Гребенькова. Львів: Магнолія. 2011. 229 с.
7. Конфліктологія. Д.В. Коваленко, І.М. Шалімова, О.М. Керницький, В.А. Бурбита. Х. 2015. 196 с.
8. Конфліктологія та теорія переговорів : навч. посіб. Т. Яхно, І. Куревіна. Центр учбової літератури, 2021. 168 с.
9. Конфліктологія: курс лекцій, енциклопедія, програма, таблиці. Навчальний посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2020. 360 с. URL:<https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/31879>
10. Конфліктологія: загальна та юридична: підручник. Л. М. Герасіна, М.П. Требін, О.М. Сахань, В. Д. Воднік. за заг. ред. Л.М. Герасіної. Харків. Право. 2021. 224 с.
11. Котигоренко В. Конфліктологія. Політична енциклопедія. Редкол. Ю. Левенець, Ю. Шаповал та ін. К. Парламентське видавництво, 2011. 362 с.
12. Соціальна конфліктологія: підручник. Л. Й. Гуменюк. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ. 2015. 564 с.
13. Цюрупа М. В. Основи конфліктології та теорії переговорів: навч. посіб. К. Кондор. 2015. 172 с.
14. Яхно Т. П. Конфліктологія та теорія переговорів: навч. посіб. Для студентів вищ. навч. закл. К. Центр учбової літератури, 2012. 176 с.

Додаткова:

1. Калаур С. М., Фалинська З. З. Соціальна конфліктологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Т. Астон. 2010. 360 с.
2. Конфліктологія та теорія переговорів: навч. посіб. для студентів, аспірантів і викл. вищ. закл. освіти України / Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2015. 200 с.
3. Конфліктологія: навчальний посібник /за ред. Г. В. Гребенькова. Львів : Магнолія, 2011. 229 с. .

4. Мороз О. В. Теорія конфліктів в контексті побудови загальної моделі ефективності сучасного підприємства: монографія. Вінниця. Видавництво ВНТУ. 2010. 255 с
5. Русинка І. Психотехнологія управління конфліктами. Вища школа. 2013. №1. С. 72.
6. Скібіцька, Л. І. Конфліктологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. Кондор. 2011. 383 с.
7. Управління конфліктами: текст лекцій : навч. посіб. Г. В. Жаворонкова, О. М. Скібіцький, Т. В. Сівашенко, О. І. Туз. К. Кондор, 2013. 172 с

Електронні ресурси

1. Сервер Верховної Ради України: <http://www.rada.gov.ua/>
2. Національний інститут стратегічних досліджень <http://www.niss.gov.ua>
3. Портал Інституту соціології Національної академії наук України <http://isoc.com.ua/institute/>